

UN ACHEGAMENTO Ó NOSO CORPO

"Xente do teatro: se vides para aprender algunha cousa sobre Shakespeare ou Goldoni, se intentades especializarvos como organizadores das representacións dos vosos nenos, se pensades que mediante a dramatización se aprende mellor a historia e a matemática, se buscades na utilización da fantasía un medio para facer acepta-la realidade ós nenos, se buscades "posibilidades catárquicas", ou ben de descarga na consumación do tempo libre dos nenos, se vos interesa facerlles revivir dramaticamente o papel dos adultos (pai, nai, ensinante, director, autoridade) como figuras protectoras ou castigadoras nunha sociedade que hai que aceptar indiscutiblemente, se buscáde-la elevación espiritual dos vosos nenos, ERRASTE-LO CAMIÑO".

FRANCO PASSATORE e outros: Eu son a árbore (ti o cabalo).

UNHA MAIORITARIA PARTICIPACION FEMININA

Esta experiencia de teatro na escola foi realizada no Ciclo Superior do Colexio Público de EXB "Unión Mugardesa, de Mugardos, e non é froito dun esforzo individual. A actividade de teatro nesta Segunda Etapa de EXB levámola a cabo, conxuntamente, o compañeiro Fernando Moreno e máis eu.

Hai uns oito anos que me plantexei o introduci-lo xogo dramático dentro da programación escolar, formando parte do horario lectivo e buscando, nun principio, un medio eficaz de favorece-la aprendizaxe e o clima afectivo dentro da aula. A resposta participativa dos nenos e nenas comezou sendo moi semellante e, pouco a pouco, foise logo diferenciando, ata acabar sendo as nenas as que se ofrecían máis favorablemente á realización destas prácticas creativas.

Anos máis tarde, xa na Segunda Etapa de EXB, atopeime con outros problemas: por causa da diversificación de asignaturas, horarios repletos de clases e falta de espazos baleiros, as actividades de teatro fixéronse extraescolares, se ben procuraba fomentalas dende as propias clases na medida do posible. (Lembrar aquí tódolos problemas que están a padecer os centros públicos de EXB: carencia de espazos amplos, malas instalacións, falta de medios materiais e económicos, excesivo número de alumnos por profesor e aula, etc.).

Nun principio empezou traballando en teatro un grupo excesivamente numeroso para os medios dos que dispoñíamos, asistían aproximadamente uns 25 nenos e nenas. Viñan con ideas

equivocadas e preconcebidas: pensaban que era chegar e coller un papel nunha obra "lucida" que pronto se representaría coa intención de contentar a pais e veciños. Cando comprobaron que nada do que alí se facía tiña que ver coas súas expectativas, fóronse retirando voluntariamente, ata quedar nada máis un grupiño disposto a aprender e a crear.

Así naceu no Centro o grupo de teatro, dunha maneira espontánea, moi conxestionado entre os seus membros e integrado maioritariamente por nenas. O grupo estivo formado, durante dous anos, por dez nenas e dous nenos, chegando ata este último curso, no que xa non puidemos contar coa participación dos rapaces.

O xustificante desta situación penso que é ben sinxelo: as nenas, dende que chegan á escola, traen consigo toda unha bagaxe cultural que non deberíamos desprezarlle. O mundo da familia desenvolveu nelas máis amplamente a afectividade, a emotividade, a tenrura. Aínda que a intención social deste feito sexa discriminatoria, ó intentar relegar ás nenas ó mundo privado do fogar, ten outra vertente que nos pode ser favorable e que se deba aproveitar e explorar para lles dar ás nenas a posibilidade de ter unha parcela propia na que afirmarse, e poder crear a partir dela.

OS PRIMEIROS PASOS NA PRACTICA TEATRAL

O primeiro que nos propoñíamos era transmitir-la convicción de que aquilo que facíamos era importante. Imos aprender a comunicarnos cos máis e isto require toda unha aprendizaxe de

busca da frase e expresión correctas que nos permitan transmitir as nosas ideas con claridade. Gozamos de total liberdade, pero sen esquecer que a práctica teatral non pode ser xamais caótica. Aprenderemos a crítica-lo traballo que realizan as compañeiras e a aceptar ser criticadas. Así iremos pasando sucesivamente polos roles de actor, autor, crítico e espectador.

Obxectivos que buscamos:

-ante todo, buscámo-la comunicación. Facemos entender, oír e ver, no noso entorno, ante os demais.

-controlar organicamente o noso corpo e coñecer tódalas posibilidades que nos ofrece para a comunicación.

-divertirnos, aprender a xogar, desinhibirnos e perder-lo sentimento de ridículo que nos coarta a expresividade.

-colaborar na creación dun mundo futuro no que os sentimentos teñan cabida.

A ORGANIZACION DO TRABALLO

O curso escolar dividímo-lo en tres tempos, que os repartiamos así:

*Primeiro trimestre, no que traballámo-la expresión corporal, a psicomotricidade, a voz e a improvisación teatral.

*Segundo trimestre, meses de xaneiro e febreiro: seguimos coas actividades do primeiro trimestre e comenzámo-la preparación dunha montaxe teatral. Buscamos unha obra que nos sexa asequible, dentro das escasas posibilidades que nos ofrece a narrativa teatral para os nenos e as nenas. A nosa primeira montaxe foi sobre "O xigante Don Gaudilo", de Xesús Pisón; a segunda, "Deámoslle unha oportunidade á paz", de Agustín

Fdez. Paz, foi un guión escrito expresamente para nós, e respondendo ós nosos intereses, e resultou se-la experiencia máis positiva.

Logo da elección do texto, facemos un repertorio rotativo de personaxes, ata atopar un co que cada unha se identifica.

Mes de marzo: facemos un traballo moi intensivo de formación do decorado, busca do vestuario, coa eficaz colaboración das nais que saben coser, determinación da maquillaxe, preparación das luces, preparación do son, con fondos musicais e efectos especiais, preparación dos medios audiovisuais que, cun proxectado de diapositivas previamente confeccionadas por nós, van ser un complemento eficaz da escenificación. Tamén tivemos que amolda-lo escenario á proxección de sombras, que reflexabamos nunha saba branca, adaptada ó tempo como pantalla e como pano. Tódolos recursos escolares, como se ve, son válidos para introducilos dentro da escenificación teatral.

O resultado acostuma ser moi agotador e moi gratificante para todas. As nenas atopan a meirande parte das veces unha porta aberta para ser valoradas nun sistema escolar que ata o momento as ignoraba. Descubren así facetas novas da súa personalidade, realmente creadoras e sorprendentes. O status das alumnas cambia no Centro, en relación coas propias compañeiras e compañeiros e co profesorado, pasando a ser máis valoradas.

*Meses de abril e maio: todo este traballo culmina coa elaboración da montaxe teatral, que despois é representada no Colexio, para os

	<p>alumnos e alumnas e para o profesorado, facéndose despois outra representación pública para que a vexan os pais e familiares.</p> <p>Estas dúas montaxes – “O xigante Don Gandulfo” e “Deámoslle unha oportunidade á paz”, participaron na Mostra de Teatro Infantil “Xeración Nós”, que organizaba a Mancomunidade de Concellos da Ría. Conseguiron asimesmo unha subvención de 50.000 pts. da Caixa de Aforros e foron voltas a representar sucesivas veces en diversos locais e Colexios da bisbarra.</p> <p>ACTIVIDADES QUE REALIZAMOS NAS SESIONS DE TRABALLO.</p> <p>1º.- Exercicios de relaxación: sempre comezamos con eles, para facer un distanciamento da aula/clase e das tensións que xera ó longo do día a vida na escola. Distender no posible parte das tensións acumuladas e esquecernos mesmo da distribución do espacio coas mesas e sillas que anteriormente fixemos retirar da aula, é practicamente o único obxectivo que nos propoñemos coa práctica da relaxación, aínda que en si mesma teña moitas máis posibilidades.</p> <p>2º.- Exercicios de psicomotricidade: a psicomotricidade utilizámola na práctica teatral como base para conseguir unha conciencia clara do noso esquema corporal. En realidade, a educación psicomotriz está na escola moi enlazada coa evolución da aprendizaxe e de maneira determinante co proceso lecto-escritor.</p> <p>Non é unha tarefa sinxela, aínda que si o pareza, adquirir uns movementos coordinados de todo o noso corpo. Xirar pola cintura sen</p>	<p>move-los pés, xira-lo antebrazo sen move-lo brazo, xira-los ombros sen despraza-lo resto do corpo, reflexa-la imaxe doutros movementos, manternos en equilibrio, saber inspirar e espirar... forman parte dunha infinidad de destrezas encamiñadas a coñecer-las posibilidades e límites do noso corpo. O dominio de todas elas ofrécenos a seguridade, o equilibrio, e a posibilidade de poder organizar satisfactoriamente as nosas relacións co mundo que nos rodea. En definitiva, todas estas adquisicións formarían parte dun longo proceso educativo do noso corpo, que configuran parte do que é o xogo dramático e que pasarían a ser ponte de paso entre o que foi un corpo molesto e outro que se vai converter en fonte de coñecementos.</p> <p>3º.- O xogo corporal: expresión do noso corpo.</p> <p>A palabra xogo foi mal interpretada máis dunha vez por basearnos na falsa idea de que tódolos nenos e nenas saben xogar espontaneamente. Non sempre é certa esta afirmación, se entendémo-lo xogo dunha maneira creativa. O que si é certo é que as nenas perderon moito menos cós nenos a capacidade lúdica do xogo. Non temos máis que observalos no patio de recreo. Elas reléganse a pequenas parcelas de seguridade para poder practica-los seus xogos – a corda, a goma, as chapas – e eles xeralmente campean ás súas anchas invadindo o recinto de xogo.</p> <p>A intervención da mestra ou dun adulto vai ser, pois, decisiva cando decidamos poñernos a xogar. Nun primeiro momento acostuman aparecer no grupo algunhas destas posturas,</p>
--	--	--

<p>que nun principio desaniman e desorientan o noso traballo:</p> <p>Postura A: Inhibirse, ó tempo que fai aparición o temido sentido do ridículo.</p> <p>Postura B: "Estamos facendo o tonto", ou sexa, a escasa ou nula valoración do xogo que nos leva a pensar que a diversión é só unha certa práctica que se realiza lonxe do recinto escolar.</p> <p>Postura C: "Quero participar e participo no xogo só ata certo punto, coas amigas aquelas e en certas actividades".</p> <p>Non debemos impor ningunha práctica que non sexa comodamente aceptada por todos, pero si debemos deixar ben clara a primeira premisa do xogo: ou participamos todos ou ninguén xoga.</p> <p>¿COMO XOGAMOS?</p> <p>1º.- Co xesto: individualmente ou en grupo reproducimos accións ou personaxes da nosa vida cotiá, que deben ser recoñecidos polo resto das compañeiras; criticámo-los erros da execución e alabámo-los acertos.</p> <p>2º.- Coa voz: recitamos frases seguindo unha escala de intensidades; emitimos sons guturais ante o ruído producido por calquera obxecto; reproducimo-las onomatopeias cando alguén golpea un cristal, pinta cunha tiza, racha unha folla de papel...</p> <p>3º.- Representando situacións da vida real:</p> <p>A) Que nos resulten habituais (realizar unha chamada telefónica, subir ó autobús...)</p> <p>B) Que nos resulten conflictivas (estar no paro, discusións familiares...)</p>	<p>4º.- Coa nosa creatividade:</p> <p>A) Recreámo-los contos populares. Collemos algunhas escenas destes contos, traemos un cómic realizado na clase ou un conto escrito por algunha nena, e representámo-los, buscando crear situacións novas, chocantes ou non habituais, nun esforzo de improvisación creativa.</p> <p>Por exemplo, o espello máxico dille á madrastra que non pode se-la máis fermosa porque está chea de odio contra Brancaneves. Ou Brancaneves dille ós sete ananiños que xa cansou de pagárle-lo favor limpándolle-los pratos e facéndolle-la comida. Ou o lobo escapa de Carapuchiña Vermella porque é cinturón negro de kárate (esta última versión inventouna un neno de preescolar. Ou...</p> <p>B) Representamos animais: mentres xestualizámo-los rasgos e actitudes características dun animal estamos facendo un esforzo por describi-lo mundo que nos rodea. Xogamos a atopar-la nosa parella no medio de todo o grupo. Cadaquén ten gardado un papelíño no que se lle asignou o animal que vai ser e mediante a representación mímica ten que atopar-la súa parella. Ninguén sabe quen é quen, e cando se atopan desfanse nun sinfín de aloumiños. Tamén as hai que rexeitan o xogo e abandonan a busca.</p> <p>C) Somos obxectos e temos unha función que facer: ás veces, dentro da representación dunha escena, atopámonos con que alguén ten que facer de porta, ou de mesa, ou de máquina... A ninguén lle gusta realizar un papel que nun principio parece aburrido ou carente de importancia. Convencelas de que só depende delas que esa representación sexa ou non</p>	<p>importante é unha batalla difícil de gañar. Son unha peza dunha máquina que me movo monotonamente e que pouco a pouco vou morrer apreixoadá por unha edra que medra sobre min. Ou son unha porta que se abre e deixa pasa-lo sol... Todos eles son xogos que nos enseñan a valora-la importancia que ten calquera situación dentro do xogo dramático.</p> <p>5º.- O xogo dramático: co espertar do noso corpo e dos nosos sentidos temos abertas as portas do mundo ó xogo dramático. Se o entendemos no seu real sentido, o xogo dramático non pode quedar convertido nunha práctica ocasional que se realiza nunha hora e nun día; debe ser unha forma de vivir.</p> <p>Estudar un guión dun personaxe, aprender a representar unha escena, montar unha obra de teatro sen todo un traballo previo de formación do actor, non é facer xogo dramático. O teatro debe servirnos para facer persoas críticas coa sociedade que nos rodea e para darno-lo pulo necesario para se-los emprendedores dunha nova tarefa: a transformación da sociedade. Así pois, o teatro cumpriría cunha función de revulsivo social e aínda cunha función política. Pero, ó meu entender, a función máis importante de todas é aquela que xera dentro dunha mesma; porque non hai transformación da sociedade sen transformación das persoas que viven nela.</p> <p>No inverno son árbore calada de raíces fondas, ou tamén agúa que corta o ceo. No outono cometa triste que leva o vento. Na primavera crisálida, bolboreta dun día. No verán son mastro, áncora, rosa dos ventos. ▲</p>
---	---	---